

Dokument č. 107

Článok Ako to v skutočnosti bolo, ktorý bol publikovaný v Čase, ktorý bol zhabaný pre tento článok. Článok bol potom rozširovaný vo forme letáku.

Ako to bolo v skutočnosti?

Dňa 14. apríla t. r. Národný súd určil termín na zakľúčenie hlavného pojednávania v trestnej veci proti Dr. Jozefovi Tisovi a spol. a to na 15. apríla t. r., na ktorom bol vynesený už známy rozsudok Dr. Tiso a Dr. Ďurčanský boli uznaní vinnými a odsúdení na smrť, kým vec tretieho obžalovaného Alexandra Macha bola zo zdravotných príčin vylúčená k osobitnému zakľúčeniu. Odsúdený Dr. Jozef Tiso a jeho obhajcovia podali žiadosť o milosť adresovanú pánu prezidentovi Republiky, ktorý však milosť neudelil a preto bol rozsudok smrti dňa 18. apríla t. r. vykonaný.

Indiskréciou niektorých českých a slovenských časopisov sa stalo, že bola verejne pertraktovaná otázka postupu pri vybavovaní Tisovej žiadosti o milosť. Demokratická strana i náš časopis si dobrovoľne uložili najlepšiu prípustnú rezervu v tejto veci, dobre si súc vedomí zo štátneho hľadiska nepriaznivých dôsledkov v opačnom prípade. Keďže určité kruhy a noviny ako "Právo lidu", "Práca" a iné vyrukovali na verejnosť s tendenčnými a zlomyseľnými informáciami, ktoré skutkový stav skresľujú a to s priehľadnou snahou kompromitovať vedenie Demokratickej strany v očiach je členstva, nezabúda nám iné, ako odraziť útoky, veci uviesť na pravú mieru a slovenskú verejnosť pravdivo informovať, ako to v skutočnosti bolo s otázkou milosti pre Tisu. To je súčasne naša odpoveď na nezodpovedné upodozrievanie predsedníctva SNR i predsedu SNR a DS Dr. Jozefa Lettricha.

Žiadosť odsúdeného Tisu o milosť vedúci obžalobca navrhol na priaznivé vybavenie. Národný súd sa uzniesol neodporúčať udeliť milosť. Tým bol osud odsúdeného Tisu spečatený, lebo podľa paragrafu 19. nar. SNR č. 33/1945 Zb. v znení nar. č. 57/1946 Zb. nar. SNR po 48 hodinách mala nasledovať poprava. Podľa platného práva nebolo už podkladu, aby sa ktokoľvek otázkou milosti - okrem prezidenta republiky zaoberal.

Keďže písomná žiadosť o milosť bola súčasne podaná na viacerých miestach a Národný súd ju postúpil Poverenictvu spravodlivosti, hoci nebolo právneho podkladu, predsa sa ňou zaoberali: povereník spravodlivosti, predsedníctvo SNR, vláda i prezident republiky.

Z predbežných politických porád o veci, ale aj na Predsedníctve SNR dňa 16. apríla t. r. jednoznačne vysvitlo, že sa názory zástupcov demokratickej a komunistickej strany v otázke udelenia milosti úplne rozchádzajú.

Hoci Demokratická strana od prvého dňa svojho vzniku zrozumiteľne a bezvýhradne odmietala politiku Tisovu, hoci uznávala jeho vinu a nechávala Národnému súdu, aby on objektívne určil spravodlivý trest, predsa sa DS stavala proti jeho poprave. Týmto svojim stanoviskom sa nestotožňovala v žiadnom smere ani s politikou Tisovou, ani nebrala do ochrany samého Tisu. Naopak došlo k nemu po starostlivom uvážení záujmov republiky, slovenských potrieb po konsolidovaní pomerov, snahy hladko a bez otrasov splniť dvojročný plán a pripraviť návrh novej ústavy. Videla, že by popravou mohli byť tieto dôležité verejné záujmy poškodené. Tento náhľad zdieľalo i mnoho vážnych nepolitických činiteľov, napr. i

katolícka i evanjelická cirkev. Naproti tomu zástupcovia KSS boli bezpodmienečne za výkon smrti na Tisovi.

Predsedníctvo SNR dňa 16. apríla t. r. schádzalo sa za mimoriadnych okolností. Na jednej strane bol to tlak času - iba 36 hodín - informácia, že vláda bude o niekoľko hodín o veci rokovať, že pán prezident ešte v ten samý deň meritórne rozhodne, potom neznalosť spisov, ani obširneho rozsudku Národného súdu na 214 stranách, ktorý bol doručený iba 10 minút pred zasadnutím a na druhej strane zas tlak vyvíjaný hromadnými telegramami a veľkou deputáciou odbojových zložiek, delegáciami osadenstiev, závodov a nebezpečenstvo vážnej politickej krízy z postupu zástupcov KSS. Za takýchto pomerov nebolo ľahkou vecou nastoliť vláde návrh na milosť zo Slovenska a vyhnúť sa kritickým a politickým následkom.

Druhá pražská dohoda z 11. apríla 1946, upravujúca otázku udeľovania milostí prezidentom Republiky i vo veciach Slovenska vo svojom I. článku odst. b/ doslovne predpisuje, že "prezident Republiky udeľuje milosť i na Slovensku - a to aj vo veciach patriacich pred ľudové súdy a Národný súd - na návrh povereníka pre pravosúdie, ktorý ho predkladá cez predsedníctvo SNR vláde. Táto ho vráti predsedníctvu SNR ak má proti návrhu námietky z hľadiska celoštátneho záujmu, inak ho predloží prezidentovi Republiky". To je veľmi jasná reč!

Pretože nebolo meritórneho návrhu povereníka spravodlivosti k žiadosti o milosť, predsedníctvo SNR sa najprv jednomyseľne dohodlo na postupe. Uznieslo sa, že vráti rozsudok Národného súdu povereníkovi spravodlivosti, aby podľa citovanej už dohody podal svoj úradný návrh, ktorý potom zase podľa dohody predloží vláde. Tak sa i stalo. Povereník navrhol udeliť milosť a predsedníctvo SNR sa jednomyseľne uznieslo predložiť vec vláde. Vláda teda mala slovenský návrh, aby sa odsúdenému milosť udelila!

K vôli pravde a úplnosti treba dodať, že už na samom predsedníctve SNR, ale aj inde sa poukázalo na to, že tento postup sa nekryje s dovtedajším pokračovaním predsedníctva SNR, ktoré o návrhoch povereníka na viac oproti citovanej dohode ešte i hlasovalo. Takýto názor nič nemení na podstate veci, aby vláda mala slovenský meritórny návrh. Predloženie povereníkovho návrhu na milosť môže sa považovať alebo za súhlas predsedníctva SNR s ním, alebo za nezaujatie vôbec žiadneho stanoviska. Je zjavné, že tu ide iba o domnienku. Je neodškriepiteľnou vecou, že predloženie povereníkovho úradného návrhu vláde na udelenie milosti je súhlasom aj predsedníctva SNR s návrhom a že k tomu treba ešte osobitného uznášania.

Keby tento postup mal znamenať nesúhlas, alebo nezaujeme na povereníkovom návrhu, muselo by sa predsedníctvo SNR výslovne uznieť, že síce predkladá povereníkov úradný návrh, ale s ním nesúhlasí, alebo k nemu nezaujíma žiadne stanovisko. To sa nestalo. Preto platí, čo bolo už povedané, že predsedníctvo sa stotožnilo s povereníkovým návrhom na udelenie milosti.

Podobne je bezpodstatná i mienka, že sa práve v danom prípade pozmenil formálny postup, lebo predsedníctvo SNR presne dodržalo pražskú dohodu, ktorá má o tom smerodajné predpisy a potom išlo o riešenie, ktoré umožňovalo vybaviť otázku bez politických následkov.

Úmyselne sme sa podrobne zaoberali uvedenými formálnymi námietkami, lebo ich niektoré politické kruhy použili na zádrapku pre bez ohľadné útoky na Demokratickú stranu, na jej predsedu a na predsedníctvo SNR. Zabudli, že sa takýmito povrchnými argumentmi nevymania zo zodpovednosti, ktorú na seba prevzali.

Predsedníctvo SNR skončilo svoju poradu o 16.15 a svoje rozhodnutie hneď dalo na vedomie vláde. Vláda sa zišla o 17. hod. na zasadnutie, na ktorom vo večerných hodinách väčšinou hlasov sa uzniesla navrhnuť pánu prezidentovi, aby milosť Tisovi neudelil. Teda neuzniesla sa

vrátiť návrh povereníkov predsedníctvu SNR, ako jej to, pražská dohoda predpisuje. Členovia vlády za DS hlasovali za udelenie milosti.

Keď sa členovia vedenia DS v Bratislave dozvedeli o stave veci, predseda Dr. Jozef Lettrich v stredu večer dňa 16. apríla t. r. päť ráz súrne telefonicky volal prezidenta republiky, aby mu mohol tlmočiť stanovisko DS k veci a jeho dôvody. Telefonicky odkaz predsedu DS prevzal osobný tajomník pána prezidenta Dr. Škarvan. O tejto veci len preto píšeme, že "Právo lidu" hovorí o telegrame. Žiadny telegram predsedom DS zasielaný nebol.

Ako je verejnosti už známe, pán prezident milosť neudelil a rozsudok Národného súdu v Bratislave bol vykonaný.

Takto a nie ináč to bolo s otázkou udelenia milosti odsúdenému Tisovi. Nechceli sme to ešte verejnosti oznamovať, rozbíjačské snahy odporcov a nepriateľov DS nás prinútili, aby sme vyšli s pravdou von. Nielen k vôli nej samej, ale i pre zachovanie týchto skutočností pre históriu.

Slovenský národný archív Bratislava, f. Demokratická strana II., mikrofilm. 586 - 588,

Dokument č. 108

Dôverník Demokratickej strany, 31. mája 1947, č. 2, Vydáva Ústredný sekretariát Demokratickej strany, Tlačový odbor Bratislava.

Stanovisko Demokratickej strany k súčasným hospodárskym otázkam

Ústredným cieľom hospodárskeho snaženia DS je človek. DS vidí v ňom osobnosť, ktorá má svoju zložku duchovnú a hmotnú. Hospodársky život má sa uspôbiť tak, aby v ňom človek ako slobodný občan mohol čo najplnšie a najsúladnejšie uplatniť svoju individualitu. Vo vzťahu medzi jednotlivcami, i vo vzťahu medzi človekom a spoločnosťou musí sa zračiť uplatňovanie zásady solidarity v duchu kresťanskom. Z tohto základného stanoviska vyplýva, že aj rozličné formy spolčovania ľudí sú iba prostriedkom, aby tak človek naplnil svoje poslanie. Toto platí aj o štáte samom ako o jednej z najdokonalejších foriem združenia ľudí. Aj štát je prostriedkom, preto si musí svoj pomer k človeku upraviť tak, ako si to vyžaduje ľudská dôstojnosť.

V duchu týchto zásad hlásime sa k ustanovizni s ú k r o m é h o v l a s t n í c t v a. Ak sme označili zásadu solidarity v duchu kresťanskej náuky za vedúcu smernicu úpravy hospodárskeho života, tak sa to vzťahuje aj na súkromné vlastníctvo a jeho používanie. Toto máme na mysli, keď hlásame, že súkromné vlastníctvo má sociálnu funkciu. Označujeme za prirodzené a preto nevyhnutné, aby v hodnotení práce ako špecificky ľudského budovateľského prejavu v hospodárstve zračilo sa uznanie ľudskej dôstojnosti.

Zastávame náhľad, že hospodársky život, organizovaný podľa naznačených zásad, v plnom rozsahu a obsahu zodpovedá ideálom s k u t o č n e j d e m o k r a c i e.

Základné zameranie nášho hospodárskeho programu je rozhodujúcim pre naše stanovisko k jednotlivým hospodárskym sústavám. N e s ú h l a s í m e s l i b e r a l i z m o m a jeho historickým prejavom v hospodárstve, k a p i t a l i z m o m, lebo hlásaním neobmedzenej